

Vergaderjaar 2001–2002

28 085

Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Leerplichtwet 1969 in verband met onder meer de wijziging van enkele leeftijdsgrenzen

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 27 december 2001

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit voorstel van wet, heeft de eer van haar bevindingen als volgt verslag uit te brengen. Onder het voorbehoud dat de regering de gestelde vragen tijdig zal hebben beantwoord, acht de commissie de openbare beraadslagingen over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

1. Algemeen

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel. Zij kunnen instemmen met het voornemen van de regering om de leerplichtige leeftijd te verlagen van 5 naar 4 jaar. Deze leden zijn van mening dat dit niet alleen, zoals in de considerans wordt vermeld, van groot belang is bij het bestrijden van onderwijsachterstanden, maar ook voor een sluitende opvang van kinderen. Immers, zodra een kind 4 jaar geworden is, heeft het geen toegang meer tot de reguliere kinderopvang, maar kan inmiddels niet meer overal op school terecht. Onderschrijft de regering dat dit wetsvoorstel ook om deze reden van belang is? Heeft de regering er een beeld van hoe vaak het voorkomt dat 4-jarigen op dit moment niet direct op school worden toegelaten? De regering meldt dat de belasting voor de scholen door de verlaging van de leerplichtige leeftijd gering zal zijn, omdat de twee procent 4-jarigen die nu niet naar school gaat zich zal verspreiden over verschillende scholen in Nederland. In welke steden en gebieden valt met name een toename te verwachten?

De financiële gevolgen bedragen 35 miljoen gulden (15,9 miljoen euro). De leden van de PvdA-fractie vragen zich af of dit bedrag wel voldoende is om alle vier-jarigen direct op de basisschool op te vangen. Zo nee, hoeveel zou nodig zijn om dit wel te realiseren? Deze leden komen daar bij de artikelsgewijze toelichting (artikel III) nog op terug.

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel. Deze leden vinden het een spijtige zaak dat deze zeer ingrijpende wetswijziging wordt voorgesteld, mede gelet op de afspraken gemaakt in het regeerakkoord. Zij tekenen hierbij wel aan dat zij de

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Van de Camp (CDA), voorzitter, Van der Hoeven (CDA), Rabbae (GroenLinks), Lambrechts (D66), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), De Vries (VVD), Dijkma (PvdA), Cherribi (VVD), Rehwinkel (PvdA), Visser-van Doorn (CDA), Wagenaar (PvdA), Belinfante (PvdA), ondervoorzitter, Kortram (PvdA), Ross-van Dorp (CDA), Hamer (PvdA), Nicolai (VVD), Van Bommel (SP), Barth (PvdA), Halsema (GroenLinks), Örgü (VVD), Eurlings (CDA), Slob (ChristenUnie) en Van Splunter (VVD).

Plv. leden: Schimmel (D66), Mosterd (CDA), Atsma (CDA), Harrewijn (GroenLinks), Bakker (D66), Ravestein (D66), Meijer (VVD), Van Baalen (VVD), Valk (PvdA), Udo (VVD), Van der Hoek (PvdA), De Pater-van der Meer (CDA), De Cloe (PvdA), Gortzak (PvdA), Molenaar (PvdA), Cörüz (CDA), Spoelman (PvdA), Passtoors (VVD), Poppe (SP), Arib (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Rijpstra (VVD), Wijn (CDA), Stellingwerf (ChristenUnie) en Blok (VVD).

achterstandsproblematiek die hieraan ten grondslag ligt onderkennen en niet onderschatten.

Wordt met de wetswijzigingen beoogt er voor te waken dat kinderen die vanuit achterstandssituaties in het onderwijs instromen tussen het vierde en vijfde jaar in het geheel niet naar school gaan, waardoor hun achterstandssituatie wordt vergroot?

Wat voor pogingen heeft het kabinet tot nu toe genomen om te stimuleren dat 4-jarigen naar school gaan? Is er inzicht in de achtergronden van het feit dat het zo goed gelukt is deze leeftijdsgroep in grote getale naar school te laten gaan?

Ook de leeftijd waarop zeer moeilijk lerende kinderen worden toegelaten tot het speciaal onderwijs wordt verlaagd naar vier jaar. In de memorie van toelichting worden alleen praktische overwegingen genoemd die hieraan ten grondslag liggen. Kan de staatssecretaris nog eens aangeven waarom en of het noodzakelijk is de leeftijdsgrens te verlagen?

In artikel 11a van de Leerplichtwet 1969 is geregeld dat leerplichtige leerlingen die jonger zijn dan zes jaar voor ten hoogste vijf uur per week zijn vrijgesteld van geregeld schoolbezoek. Met toestemming van de directeur kan dat aantal worden uitgebreid tot tien uur. Is – mede gelet op het advies van de Raad van State – 10 uur vrijstelling wel voldoende?

De leden van de VVD-fractie menen dat met de voorgestelde wetswijziging ouders de vrijheid voor een belangrijk deel wordt ontnomen om te beoordelen of zij hun vierjarige kind voor kortere of langere tijd willen thuishouden. Is het wellicht mogelijk de voorgestelde maatregelen te flexibiliseren door naast de voorgestelde leeftijdsverlaging een minimaal aantal schooldagen voor vierjarigen vast te leggen, waardoor aan de ene kant wordt verzekerd dat vierjarigen het overgrote deel van het schooljaar de lessen bezoeken maar die aan de andere kant de ouders meer ruimte en verantwoordelijkheid biedt? Kan de staatssecretaris in dit verband een ondergrens noemen?

De leden van de CDA-fractie hebben met vreugde en instemming kennisgenomen van het thans voorliggende voorstel van wet. Zij constateren dat het onderhavig wetsvoorstel invulling geeft aan de vorig jaar ingediende motie Ross-van Dorp c.s. (Kamerstukken II, 2000/2001, 27 400 VIII, nr. 26), waarin de regering werd opgeroepen om de partiële leerplicht te verlagen naar de leeftijd van vier jaar. In de afweging van het belang van, enerzijds, de bestrijding van de onderwijsachterstanden bij risicogroepen en, anderzijds, de keuzevrijheid van ouders om hun jonge kinderen wel of niet naar school te sturen, hebben deze leden gemeend dat de bestrijding van onderwijsachterstanden het zwaarst moet wegen, temeer omdat de praktijk heeft geleerd dat een eenmaal opgedane achterstand bijna niet meer kan worden ingehaald en het carrièreverloop en de maatschappelijke positie van de betrokkenen levenslang negatief kan beïnvloeden. Hoewel de leden van de CDA-fractie het dus met de strekking en de inhoud van het wetsvoorstel van harte eens zijn, hebben zij, niettemin, nog enige vragen van uitvoeringstechnische aard.

Allereerst willen de leden van de CDA-fractie verifiëren of het juist is dat de partiële leerplicht die nu voor vijfjarige kinderen geldt straks ook wordt doorgetrokken naar de vierjarigen zodat deze kinderen tenminste vier ochtenden of tweeënhalve dag naar school gaan.

In het advies van de Raad van State en het nader rapport lezen de leden van de CDA-fractie op blz. 5 dat voor de uitvoering van het onderhavig voorstel van wet f 35 mln. (15,9 miljoen euro) beschikbaar wordt gesteld. Dit om de extra benodigde huisvesting, materiële voorzieningen en de extra inzet van personeel te kunnen bekostigen. Kan de regering nader motiveren hoe zij tot dit bedrag is gekomen? In de memorie van toelichting wordt het bedrag van f 35 mln. nogmaals genoemd. De leden van de CDA-fractie vragen zich echter af of het realiseren van de benodigde huisvesting en het aantrekken van voldoende personeel alleen een kwestie

van het beschikbaarstellen van voldoende geld is. Kan de regering aangeven welke maatregelen zij – afgezien van het beschikbaarstellen van voldoende budget – van zins is te nemen om genoemde doelstellingen, te weten voldoende huisvesting, voldoende materiële voorzieningen en voldoende personeel, te bereiken?

Ten behoeve van de benodigde voorlichting aan ouders, verzorgers, schoolbesturen en andere betrokkenen zal tijdig met een uitgebreide voorlichtingscampagne over de veranderde regelgeving worden begonnen. Kan de regering nader aanduiden wanneer dat zal zijn en kan zij eveneens aan de leden van de CDA-fractie verduidelijken hoe deze campagne gestalte zal krijgen? Kan zij tevens aangeven wat deze campagne gaat kosten? Zullen deze kosten ten laste worden gebracht van het budget van f 35 mln. dat op blz. 2 van de memorie van toelichting wordt genoemd of komt hiervoor een apart budget?

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennis genomen van onderhavig wetsvoorstel inzake de wijziging van enkele leeftijdsgrenzen. Zij hebben in diverse overleggen met de staatssecretaris te kennen gegeven geen voorstander te zijn van verlaging van de leerplicht naar 4 jaar. Ze zijn van mening – evenals de Raad van State – dat je vraagtekens kunt zetten bij de motivering en noodzakelijkheid van onderhavig wetsvoorstel. Onderhavig wetsvoorstel betekent immers een beperking van de keuzevrijheid van ouders om te bepalen of hun kinderen schoolrijp zijn of niet. Volgens de aan het woord zijnde leden kunnen er hele goede redenen zijn waarom een 4-jarige nog niet of beperkt naar school gaat. Verder beargumenteert de staatssecretaris dat het in het belang van het allochtone kind is dat de leerplicht wordt verlaagd naar vier jaar. De leden van D66-fractie betwijfelen dat gezien het feit dat van de 2800 leerlingen die niet met vier jaar naar school gaan, slechts 700 van allochtone komaf is en 99% van de kinderen met vier jaar naar school gaat. Bovendien blijkt uit het ITS-onderzoek «Late starters in het basisonderwijs» dat de verschillen tussen late en vroege starters te verwaarlozen zijn. Voorts zijn deze leden van mening dat de nadruk, bij het onderwijsachterstandenbeleid, op de voor- en vroegschoolse vorming al aan dat het nodig is om veel eerder te beginnen om achterstanden spelenderwijs in te lopen. Niet met dwang maar wel met de nodige aandrang. De leden van de fractie van D66 zijn ervan overtuigd dat als we vroegschoolse educatie op de goede wijze vorm geven automatisch een groter deel met 4-jaar naar school zal gaan, tenzij er goede redenen zijn het niet te doen. Dat moeten ouders dan vooral ook zelf beoordelen.

De aan het woord zijnde leden willen graag weten hoe de staatssecretaris aan haar gegevens komt inzake de 2800 kinderen. Welke etnische achtergrond hebben de 700 allochtone leerlingen? Wat zijn de achtergronden en omstandigheden van de overige 2100 kinderen waardoor ze niet naar school (kunnen) komen? Heeft de staatssecretaris enig idee hoe deze groep over het land verspreid is? Deze leden zouden zich kunnen voorstellen dat de 700 allochtone leerlingen voornamelijk in de vier grote steden wonen.

Heeft de staatssecretaris bij haar overwegingen om de leerplicht te verlagen ook het rapport «Late starters in het basisonderwijs Omvang, kenmerken, en prestaties van de groep leerlingen uit Primacohort 2–1994/95 en 2–1996/97 die pas op vijfjarige leeftijd naar school is gegaan» betrokken? Wat vindt zij van de conclusies uit dit rapport? Is zij het met deze leden eens dat het in sommige gevallen voor de ontwikkeling van een kind beter kan zijn om niet gelijk op vierjarige leeftijd naar school te gaan om zo later aanpassings- en leerproblemen te voorkomen?

De leden van de D66-fractie hebben de indruk dat honderd procent leerplicht nooit wordt gehaald. Op geen enkele leeftijd, ook niet bij de 6-, 7-, 8-, 9-, 10-, 11-, 12-jarigen. Is de staatssecretaris van mening dat 100%

leerplicht überhaupt haalbaar is? Deze leden hebben bij de begrotingsbehandeling gevraagd hoeveel 5-6-7-8-9-10-11-12-jarigen geen onderwijs volgen en wat de respectievelijke percentages zijn? De leden willen graag weten waarom de methode die werd toegepast voor de 4-jarigen niet toepasbaar kan zijn voor de daaropvolgende jaren en waarom langs een andere weg geen betrouwbare gegevens zijn te verkrijgen? Hoe komt dat, mede in het licht van de krantenberichten over het meisje van Nulde en de vele vermiste kinderen op basisscholen?

De leden van de D66-fractie zijn ook benieuwd hoe het staat met de leerplichtige leeftijd van de kinderen in de EU-landen. Is Nederland een uitzondering met een leerplicht van 4 jaar? Kan de staatssecretaris een overzicht hiervan geven?

De leden van de GroenLinks-fractie hebben verheugd kennisgenomen van het voorstel tot wijziging van de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Leerplichtwet 1969 in verband met onder meer de wijziging van enkele leeftijdsgrenzen. Deze leden zijn van mening dat een effectieve bestrijding van onderwijsachterstanden slechts mogelijk is indien kinderen uit minder kansrijke gezinnen in een vroegtijdig stadium de school bezoeken. Verlaging van de leerplichtige leeftijd naar vier jaar voor zowel het reguliere als het speciaal onderwijs levert een belangrijke bijdrage aan dit streven.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn ervan doordrongen dat een verlaging van de leerplichtige leeftijd een ingrijpende maatregel is. Daar waar ouders nu de keuze hebben om hun kinderen tot het vijfde jaar thuis te houden, wordt die vrijheid in de toekomst beknot. In die zin kan men stellen dat een verlaging van de leerplichtige leeftijd diep ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van burgers. Tegelijkertijd constateren deze leden dat het overgrote merendeel van de ouders thans afziet van de vrijheid om hun kinderen tot het vijfde jaar thuis te houden. Blijkbaar zijn deze ouders de mening toegedaan dat een vroegtijdig bezoek aan de school hun kinderen alleen maar tot voordeel strekt. In een dergelijke situatie zijn kinderen die pas laat de school (mogen) bezoeken onvermijdelijk in het nadeel: zij staan reeds vanaf het begin op achterstand ten opzichte van hun leeftijdgenoten en speelkameraadjes. De leden van de GroenLinks-fractie achten deze situatie onwenselijk, te meer daar zij zich realiseren dat veel van de kinderen die pas in een laat stadium de school (mogen) bezoeken afkomstig zijn uit minder kansrijke gezinnen. Daarmee dreigt het gebrek aan onderwijs- en ontplooiingskansen wel zeer eenzijdig terecht te komen bij specifieke bevolkingsgroepen. Ingrijpen van de overheid is dan geboden.

In de ogen van de leden van de GroenLinks-fractie wegen de voordelen van een verlaging van de leerplicht ruimschoots op tegen de nadelen. Het manifeste verlies aan vrijheid bij een klein deel van de ouders wordt volgens deze leden ruimschoots vergoed door de winst aan onderwijs- en ontplooiingskansen die optreedt bij hun kinderen. Huns inziens kan en mag het belang van de kinderen in deze prevaleren boven het belang van de ouders. Het is evenwel het belang van de kinderen dat hen ertoe brengt enige vragen op te werpen ten aanzien het huidige voorstel. Deze vragen betreffen het mogelijke gebrek aan «schoolrijpheid» van vier- en vijfjarige kinderen.

Onder de huidige wet hebben ouders de mogelijkheid om vierjarige kinderen naar school te sturen, maar zij zijn niet daartoe verplicht.

Zodoende kunnen ouders vierjarige kinderen gedurende langere tijd thuis houden als zij daartoe aanleiding zien. Een mogelijke aanleiding kan zijn dat de vierjarige volgens de ouders niet voldoende schoolrijp is. Kortere periodes school, afgewisseld met langere periodes thuis lijken dan een goed oplossing. Voor vijfjarige kinderen zijn de mogelijkheden tot thuis blijven beperkter. Ook zij kunnen tijdelijk worden vrijgesteld van bezoek

aan de school, maar niet meer dan tien uren per week (en dat slechts met instemming van de directeur).

De Raad van State heeft erop gewezen dat het ruimhartige regiem ten aanzien van vierjarigen met het huidige voorstel in de knel komt. Vierjarigen worden daarin immers op dezelfde manier behandeld als vijfjarigen zodat zij maximaal tien uren per week vrijstelling kunnen krijgen van bezoek aan de school. Gezien de jonge leeftijd van kinderen acht de Raad dit problematisch. De staatssecretaris acht de zorg van de Raad van State evenwel misplaatst. Zij wijst erop dat de huidige schoolweek in de onderbouw circa 22 uren bevat zodat de maximale vrijstelling van tien uren per week ongeveer de helft van de schoolweek beslaat. Derhalve ziet zij geen grote problemen.

De leden van de GroenLinks-fractie kunnen grotendeels instemmen met het antwoord van de staatssecretaris in deze kwesties. Zij wensen er echter op te wijzen dat het aantal uren waarvan de staatssecretaris uitgaat een minimumnorm is. Het valt dus niet uit te sluiten dat een aantal scholen een curriculum hanteert dat uitgaat van een groter aantal uren in de onderbouw. Daar komt bij dat de Kamer zich onlangs heeft gebogen over een voorontwerp wetwijziging die er onder meer toe strekt de bestaande verdeling van schooluren over onder- en bovenbouw los te laten. In het verlengde hiervan is het niet onwaarschijnlijk dat de onderbouw van veel scholen in de toekomst meer uren zal omvatten dan de 22 waar de staatssecretaris vanuit gaat. Met het oog hierop vragen de leden van de GroenLinks-fractie zich af of de bescherming van jonge kinderen tegen een mogelijke overbelasting op school in het huidige voorstel voldoende gegarandeerd zijn. Is de staatssecretaris bereid om de invoering van een relatieve vrijstellingsnorm te overwegen waarbij vierjarigen voor maximaal 50% van de geroosterde onderwijstijd vrijstelling kunnen krijgen van het schoolbezoek?

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben kennis genomen van onderhavig wetsvoorstel. Zij constateren dat de overheid de laatste jaren een beleid voert dat moet voorkomen dat kinderen reeds op jonge leeftijd leerachterstanden oplopen. In het kader daarvan stelt de regering nu een verlaging van de leerplichtige leeftijd naar vier jaar voor. Hoewel de leden van de fractie van de ChristenUnie het genoemde beleid van de regering wat de hoofdlijn betreft steunen, staan zij op het standpunt dat voor een verlaging van de leerplichtige leeftijd zwaarwegende argumenten moeten worden aangevoerd. Een verlaging van de leerplichtige leeftijd betekent namelijk, zoals de Raad van State in zijn advies heeft opgemerkt, een beperking van de vrijheid van ouders om zelf te bepalen hoe hun kind wordt opgevoed. De in dit wetsvoorstel aangekondigde maatregel moet er toe leiden dat de ouders van kinderen van vier jaar die geen onderwijs ontvangen, hun kinderen bij een school gaan inschrijven. Het betreft hier een groep van ongeveer 2800 kinderen, een kleine twee procent van het totaal aantal vierjarigen. De leden van de fractie van de ChristenUnie vinden een generieke maatregel als de verlaging van de leerplichtige leeftijd, een te drastisch middel om een relatief kleine groep van 2800 vierjarige kinderen ingeschreven op een school te krijgen. Deze maatregel heeft namelijk ook gevolgen voor ouders die hun kinderen op vierjarige leeftijd in de regel naar school sturen, maar om bijvoorbeeld opvoedkundige redenen hun kinderen gedeeltes van een schoolweek thuishouden. Deze vrijheid van ouders wordt door de verlaging van de leerplichtige leeftijd nogal ingeperkt. Genoemde leden vinden dat een verkeerde ontwikkeling. Van de 2800 vierjarigen die geen school bezoeken zal een deel om gezondheidsredenen door de ouders thuis gehouden worden. Kan de staatssecretaris aangeven hoe groot de groep kinderen is die om deze redenen wordt thuishouden? Zullen de ouders van deze kinderen straks geen beroep gaan doen op onderdeel a van artikel 5 van de leerplichtwet, dat ouders de mogelijkheid geeft op lichamelijke en psychische

gronden vrijstelling van de leerplicht te vragen? De leden van de fractie van de ChristenUnie willen ook graag van de staatssecretaris vernemen om welke redenen ouders anders dan gezondheidsredenen hun kinderen thuis houden. De leden van de fractie van de ChristenUnie willen weten of de staatssecretaris andere, minder drastische, maatregelen heeft overwogen om de vierjarigen die nu niet naar school gaan, op school te krijgen. Zouden leerplichtambtenaren niet kunnen worden ingeschakeld om dit probleem op te lossen? Deze ambtenaren zouden in gesprek kunnen gaan met de ouders van de 2800 vierjarige kinderen die niet ingeschreven staan bij een school. In dat gesprek kan gevraagd worden naar de redenen om het kind thuis te houden. Vervolgens kan de leerplichtambtenaar de ouders proberen te overtuigen van het belang dat hun kind een school bezoekt. Heeft deze maatregel niet het voordeel dat ze als minder dwingend wordt ervaren dan de verplichting dat een kind van vier jaar en drie maanden naar school moet. Zal deze maatregel daarom niet een groter effect sorteren?

De leden van de SGP-fractie hebben met verbazing en teleurstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel. Zij constateren dat de regering in een tijdsbestek van nog geen twee jaar met betrekking tot de discussie over de verlaging van de leerplichtige leeftijd volstrekt verschillende standpunten heeft ingenomen.

De genoemde leden zijn niet overtuigd van de noodzaak van de in het voorliggende wetsvoorstel voorgestelde maatregelen. Zij zijn van mening dat de onderliggende problematiek ook op een andere manier effectief kan worden aangepakt.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de problematiek van de onderwijsachterstanden aanleiding is voor het voorliggende wetsvoorstel. Zij ondersteunen het bestrijden van de achterstanden in het onderwijs en erkennen dat vroegtijdige schoolse vorming daar een belangrijke bijdrage aan kan leveren. De genoemde leden zijn daarom met de regering van mening dat het wenselijk is dat kinderen met achterstanden in ieder geval vanaf vierjarige leeftijd een school bezoeken en stemmen in met het bevorderen daarvan. De leden van de SGP-fractie zien echter niet in dat het noodzakelijk is om deze doelstelling te regelen met behulp van het instrument van de leerplicht en achten dat ook ongewenst. Aanpassing van de leerplichtige leeftijd heeft immers een aanzienlijk breder bereik dan de doelgroep die de regering voor ogen staat. Bovendien neemt het verantwoordelijkheidsbesef van ouders voor de opvoeding van hun kinderen door een dergelijke maatregel naar de mening van de genoemde leden eerder af dan toe. De leden van de SGP-fractie vragen of bekend is welk percentage van de vierjarige kinderen die geen school bezoeken (vermoedelijk) te maken heeft met achterstanden en om hoeveel kinderen dat bij benadering gaat.

De leden van de SGP-fractie vragen waarom de regering het bevorderen van deelname van kinderen met achterstanden aan voor- en vroegschoolse educatie niet als een volwaardig alternatief beschouwt. Deze leden zien de route van het bevorderen van voor- en vroegschoolse educatie onder voorwaarde van een sluitende aanpak als een goed begaanbare weg. Een sluitende aanpak zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden door de indicerende rol van consultatiebureaus en vroegschoolse voorzieningen te verbeteren en uit te breiden. Een belangrijk voordeel van de aanpak die zij voorstaan is dat deze zich uitsluitend richt op de doelgroep en zodoende eventuele ongewenste neveneffecten minimaliseert.

De leden van de SGP-fractie constateren dat de regering tijdens het eneroverende hoofdlijnen debat over onderwijskansen in maart 2000 nog van mening was dat het verlagen van de leerplichtige leeftijd ter bestrijding van de onderwijsachterstanden moet worden gezien als het schieten met een kanon op een mug. Namens de regering sprak de staatssecretaris zich

toen nadrukkelijk uit tegen generiek beleid voor specifieke groepen en voor stimulerende maatregelen. Deze leden constateren dat de aanpak die zij in dit verslag bepleiten zonder meer past binnen het toenmalige standpunt van de regering. De genoemde leden vragen de regering aan te geven hoe en op welke gronden haar mening over de wenselijkheid van het verlagen van de leerplichtige leeftijd zo drastisch is gewijzigd dat zij nu zeer aan de voorgenomen maatregel hecht.

In kranten en tijdschriften hebben de leden van de SGP-fractie meermalen de suggestie gelezen om de leerplichtige leeftijd te verlagen naar de leeftijd van drie jaar. Zij vragen of de regering zich kan voorstellen dat bijstelling van de leerplichtige leeftijd in neerwaartse zin van overheidswege opnieuw aan de orde kan zijn of dat met de nu voorgenomen wetswijziging het absolute minimum is bereikt.

De leden van de SGP-fractie vragen zich af of de regering zich voldoende rekenschap heeft gegeven van de neveneffecten van het voorliggende wetsvoorstel. Gezien het algemene gebruik in ons land om kinderen op vierjarige leeftijd naar school te sturen, gaan de genoemde leden ervan uit dat er bij het thuishouden van jonge kleuters sprake is van een weloverwogen keuze van de ouders. Deelt de regering die analyse? Welke rol heeft dat gespeeld bij de standpuntbepaling van de regering?

De leden van de SGP-fractie constateren dat de mate van schoolrijpheid van vierjarige kinderen aanzienlijk kan verschillen. Is de regering met deze leden van mening dat een deel van de vierjarigen nog niet of slechts beperkt schoolrijp moet worden geacht? Is de regering voorts van mening dat het desalniettemin wenselijk is om deze leerlingen te verplichten om voor een substantieel deel van de week aan het onderwijs deel te nemen? Is de regering met deze leden van mening dat het verzoeken en verlenen van vrijstelling voor nog niet of beperkt schoolrijpe vierjarigen een relatief zwaar middel is en onnodig stigmatiserend kan werken? Als artikel 11a van de Leerplichtwet 1969 onvoldoende ruimte biedt, moet immers een beroep worden gedaan op artikel 11 en toepassing daarvan vereist «gewichtige omstandigheden».

Als voorbeeld van de neveneffecten die zich als gevolg van de voorgenomen wetswijziging naar alle waarschijnlijkheid zullen gaan voordoen, wijzen de leden van de SGP-fractie ook op de lange reisafstanden die kinderen in specifieke situaties moeten afleggen. De genoemde leden vragen de regering een zo nauwkeurig mogelijk getalsmatig overzicht te geven van de redenen waarom ouders hun jonge kleuters thuishouden. Tevens vragen zij de regering inzicht te bieden in het aantal vierjarigen dat slechts voor een beperkt deel van de week naar school gaat en de oorzaken daarvan. Is de regering het met de leden van de SGP-fractie eens dat de voorgestelde wijziging onwenselijk is als die er toe leidt dat voor een aanzienlijk percentage van het aantal thuiszittende vierjarigen ontheffing zal worden verleend?

De leden van de SGP-fractie vragen om inzicht in de berekening van de geraamde kosten van de invoering van de in het voorliggende wetsvoorstel voorgestelde maatregelen.

Langs welke kanalen is de regering voornemens om bij aanneming van het voorliggende wetsvoorstel voorlichting te geven over de voorgenomen maatregelen?

2. Artikelsgewijze toelichting

Artikel II

De leden van de CDA-fractie zijn het eens met de voorgestelde verandering van artikel 39, eerste lid, onder b, van de Wet op de expertisecentra. Door deze wetswijziging kunnen zeer moeilijk lerende kinderen naar het speciaal onderwijs zodra zij vier jaar zijn geworden. Zij nemen aan dat ook artikel 39, eerste lid, onder a, van de Wet op de expertisecentra zodanig

zal worden gewijzigd dat de leerplichtige leeftijd van de zeer moeilijk opvoedbare kinderen van zes naar vier jaar zal worden verlaagd. Is dat een correcte veronderstelling van deze leden?

De leden van de D66-fractie delen de opvatting van de Raad van State dat er niet voor niets is gekozen om zeer moeilijk lerende kinderen op de leeftijd van 4,5 jaar toe te laten tot het speciaal onderwijs en dat de toelatingsleeftijd niet verlaagd moet worden om praktische redenen. Zij vragen aan de staatssecretaris of het niet mogelijk is in de wet een uitzondering te maken voor deze groep kinderen?

Artikel III

De leden van de PvdA-fractie vragen de regering nader uiteen te zetten waarom in feite gekozen is voor een verlaging van de leerplicht naar 4 jaar en 4 maanden. Hierdoor kan het gebeuren, veronderstellen deze leden, dat een kind in maart reeds 4 jaar wordt, maar de basisschool pas zal bezoeken vanaf augustus. Deze leden achten dit ongewenst, vanwege het belang van een sluitende opvang voor kinderen. Zij vragen de regering waarom ouders ruim drie maanden nodig zouden hebben voor de inschrijving van hun kind. Ook het argument dat kinderen vlak voor de zomer voor een korte tijd naar school zouden moeten, gaat in de ogen van de leden van de PvdA-fractie niet op; immers, dit speelt ook nu al een rol. De leden van de PvdA-fractie vragen de regering daarom alsnog over te gaan tot het vaststellen van de verplichting tot inschrijving en geregeld schoolbezoek vanaf de eerste schooldag van de maand volgend op die waarin de vierde verjaardag bereikt is. Is de regering daartoe bereid, zo nee, waarom niet? Deze leden vragen of zo'n wijziging extra kosten met zich mee zou brengen, en zo ja, hoeveel?

In artikel III (artikel 3, eerste lid, van de Leerplichtwet 1969) wordt voorgesteld ouders en verzorgers van kinderen van vier jaar de tijd te bieden de inschrijving van die kinderen op de door hen gewenste school te realiseren en scholen de tijd te geven die kinderen te plaatsen. In dit verband is gekozen voor een periode van tenminste drie maanden tussen de datum van de vierde verjaardag enerzijds en de aanvang van zorgplicht tot inschrijving en het geregeld schoolbezoek. De leden van de VVD-fractie menen dat dit de scholen de ruimte biedt om enkele maanden te wachten met de inschrijving van het kind. Ouders van vierjarigen die voordat zij die leeftijd bereiken hun kind in de kinderopvang hebben, kunnen hierdoor in de problemen geraken indien de betreffende kinderopvanginstelling een kind dat vier jaar is geworden niet langer wil opvangen. Kan de staatssecretaris aangeven hoe dit probleem is te ondervangen?

De leden van D66 vinden het belangrijk dat – gezien de inperking van de keuzevrijheid van de ouders en om overbelasting van kinderen te voorkomen – de wet aan ouders voldoende ruimte moet geven om kinderen naar eigen inzicht thuis te kunnen houden. Het lijkt de leden van D66 dan ook dat een vrijstelling van 5 uur met de mogelijkheid van een uitbreiding naar 10 uur, na toestemming van de directeur, aan de krappe kant is. Wat zijn de argumenten van de staatssecretaris om geen vrijstelling van 10 uur per week in de wet op te nemen?

De meeste ouders sturen hun kind na zijn vierde verjaardag vrijwel direct naar een school. In het gewijzigde eerste lid van artikel 3 ligt de verplichting besloten dat een kind pas op de eerste schooldag van de vierde maand volgend op die waarin het kind vier is geworden, bij een school moet zijn ingeschreven. De leden van de fractie van de ChristenUnie kunnen zich voorstellen dat ouders straks op een later tijdstip dan nu in de regel het geval is hun kind zullen inschrijven op een school. Op deze manier zal de verlaging van de leerplichtige leeftijd een fors nadelig bijge-

volg hebben. Is het daarom niet beter te bepalen dat kinderen de eerste schooldag van de maand volgende op die waarin zij de leeftijd van vier jaar bereikt hebben, bij een school ingeschreven moeten staan? Het lukt in de huidige situatie de meeste ouders toch ook voorafgaand aan de vierde verjaardag van hun kind een school vinden?

Op grond van artikel 11a van de Leerplichtwet mogen ouders kinderen jonger dan zes voor vijf uur thuis houden. Moet het aantal uren waarvoor deze vrijstelling geldt voor de straks leerplichtige vierjarigen niet verhoogd worden? De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn anders bevreesd dat schoolleiders een groot aantal vrijstellingsverleningen voor kinderen van vier jaar moeten verlenen, wat een aanzienlijke administratieve last met zich zal brengen.

De voorzitter van de commissie,
Van de Camp

De griffier van de commissie,
Coenen